

Ampt Epe

oudheidkundige vereniging gemeente Epe

april 1967 no.11

Verschiijnt onregelmatig

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe

=====

Voorzitter: G.S.van Lohuizen
Beekstraat 20, Epe
Secretariaat: A.J.Veninga
Ankerstraat 41, Epe
Penningmeester: W.van Meerten
Midachten 64, Epe
Giro: 1194015, t.n.v.
Penn. Ampt Epe

=====

Lidmaatschap: f 5,-- per jaar

MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"
april 1967, nr. 11

=====

Abonnementsprijs: voor leden der Vereniging
gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.

=====

Kopie voor ons blad dient, zo mogelijk, te
voldoen aan het navolgende:

- a. getypt met regelafstand 1;
- b. tekstbreedte maximaal 11 cm;
- c. het papier aan één kant gebruikt
(dus achterzijde blanco);
- d. gebruikte bronnen vermelden;
- e. inleveren vóór de 15e van de
verschijningsmaand (jan., april of okt.)

=====

Redactieadres:

Mej. P.E.Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe

De geschiedenis van de omgeving van Epe IV

In ons laatste artikel behandelden wij het leven van de mensen in het oud steentijdperk, toen Groot Brittanië en een deel van de Noordzee, ten gevolge van de lage zeespiegel, één geheel met het continent vormde. Nederland maakte deel uit van één uitgestrekte "Europese" cultuurgemeenschap, die der Rendierjagers, waarvan ook overblijfselen in de omgeving van Epe zijn gevonden.

Deze Rendierjagers leefden in de toenmalige toendra zone, die zich uitstrekte tussen het Skandinavisch ijsdek en de Alpengletsjers.

Het Arktisch klimaat van die tijd had een gemiddelde Julitemperatuur van 8° .

Met de klimaatsverbetering van rond 8000 v. chr. nemen het berken-dennenbos en de hazelaar de plaats in van de kruidachtige toendra-vegetatie. Doordat de gemiddelde Julitemperatuur nu 12° is, is de ondergrond niet meer permanent bevroren. De zeespiegel ligt nog + 20 meter lager dan nu en veenvorming treedt dan ook alleen op, op ondoorlatende gronden. Tussen Engeland en Nederland vormt zich een grote moeraszone.

De rendieren verdwijnen en hun plaats wordt ingenomen door boswild zoals eland, wild rund, edelhert.

Het Mesolithicum of middensteentijd (8000-2700) doet zijn intrede.

Het Mesolithicum bouwde geheel voort op de tradities van na de IJstijd en moet gezien worden als een overgangperiode tussen de voedselverzamelende mens van de oude steencultuur en de voedselproducerende mens van de jonge steencultuur.

In Mesopotamië en Egypte werd het einde van het middensteentijdperk al vroeg bereikt en in het Midden Oosten werd dan ook het eerst de akkerbouw geboren (+ 6000 v.chr.) en voltrok zich de grote omwenteling, welke de mensen van opnemende wezens tot zelfproducerende maakte.

De jacht bleef nog uiterst levendig en werd nog lange tijd voortgezet in Noord Europa, waar het langzamerhand overgegaan is in veehouderij.

Tijdens het mesolithicum kreeg de mens langzamerhand een andere instelling, minder instinktmatig en meer uitingen van vernuft.

De hond stammend van wolf en jakhals komt voor het eerst in de menselijke samenleving en werd het eerste huisdier, gebruikt voor de jacht, als waak-dier en het trekken van een hondeslee. De mensen vervaardigen reeds kano's uit boomstammen en men woont in kuilen, waarboven een hut wordt gebouwd.

De kleinsteenindustrie, d.w.z. mikrolitische werktuigjes van vuursteen, is bij uitstek kenmerkend voor de midden steentijd. Zij vormt de verbindingsschakel tussen de laat-pleistocene paleolitische en de volholocene neolitische culturen. De mesolitische artefacten onderscheiden zich vooral van die van paleolithicum en neolithicum door fijne, smalle silex-reepjes. Hierbij is opvallend dat de mesolithische mens, in tegenstelling met de paleolithische, die zijn vuursteen materiaal op zijn trektochten meevoerde, gebruik maakte van de hier ter plaatse gevonden silexknollen. Hun artefacten bestaan uit: pijlspitsjes, mesjes, vishaakjes, graveerstiftjes, zaagjes, boortjes, schaafjes, beenklovertjes en worden vooral teruggevonden op de droge zandgronden (eertijds zandverstuivingen) onder andere op de Veluwe. Deze mensen waren nog steeds zwervende jagers, verzamelaars en vissers, die in de toenmaals

grote boscomplexen en watervlakten van deze streken hun levensonderhoud zochten. Ook deze reeds begaafde mensen, behorende tot de z.g. Tardenoisien cultuur, genoemd naar gelijke vormen gevonden in Tardenois ten westen van Reims, waren nog niet in staat te koken en verstonden de kunst om aardewerk te vervaardigen nog niet.

De aanpassing aan het bosmilieu heeft tot gevolg dat de hond als opspeurder van jachtwild gaat dienen, bijlen, dissels en beitels aan het gereedschap worden toegevoegd (vervaardigen van kano's). Ook levert het bos het materiaal voor de behuizing (kuilhutten) en de bastvezels van bomen voor het maken van visnetten.

Op het reeds omschreven préboreaal (8000 - 7000) volgt het boreaal (7000 - 5500) met een continentaal klimaat, droger en met een gemiddelde Julitemperatuur van 12 - 16°. In het dennenwoud verschijnen iep, eik en linde en de hazelaar neemt sterk toe, evenals het woudwild. In de periode 6000 - 5000 zijn de meren nog niet met veen gevuld en is het bos nog open.

Rond 5000 begint het klimaat warmer en vochtiger te worden (atlanticum 5500 - 3000, de tot nog toe warmste periode na de ijstijd). De zeespiegel stijgt, het Nauw van Calais ontstaat en in de lagere delen vindt moerasvorming plaats ten gevolge van de stijging van het grondwater. De berken-dennen begroeiing gaat langzaam over in een open parklandschap van eiken mengbos, bestaande uit eik, linde, iep en es op de hogere weinig humeuze gronden, terwijl op de lagere, natte, gronden de hazelaar en vooral de els gaan overheersen. Op sommige plaatsen verdrinkt het bos en heeft veenvorming plaats. West Nederland wordt een

waddengebied. De bossen worden dichter, de meren vervenen, wat de jacht en visvangst bemoeilijkt.

De klimaatsverandering tijdens het mesolithicum en de daarmee samenhangende invloed op de levensomstandigheden, is mede bepalend voor de scheiding en overgang van het éézijdige jagersleven naar veeteelt en akkerbouw, een kennis langzaam overgedragen uit het Midden Oosten naar Westen en Noorden, waardoor we in het jonge steentijdperk of Neolithicum terecht komen.

Voor het Mesolithicum was de mens dus uitsluitend voedsel verzamelaar en sedert en na het Mesolithicum is hij voedsel organisator geworden, waarbij hij een andere uiterlijke en innerlijke levenshouding ten opzichte van het omringende milieu krijgt. Hij gaat er toe over bepaalde wilde dieren (vooral runderen) tam te maken, waardoor hij zich gemakkelijker kan voorzien van vlees, huiden, wol melk, doch hierover een volgende keer verder.

C.Stork

Marken en Buurschappen 10

In 1856 bedankte Daniël Jonker als lid van de commissie van beheer. Hiervoor werd gekozen H.Polljonker, terwijl de overleden Jan Jonker werd vervangen door Gerrit Ariën Jonker. Enige jaren gaat het dan vrij rustig toe in Wissel. Wel komen er de gebruikelijke overtredingen bij elke vergadering ter tafel doch dat is voor die tijd vrij normaal. Ondertussen zijn er lieden die stukjes grond in Wissel hebben bemachtigd en dan wordt er een plan in de geërfden vergadering gebracht om de gronden van de buurschap te gaan verdelen. Iedere grondeigenaar in het buurschap deelt mede, immers verscheidene andere coöperaties van gronden als de buurschap Zuuk e.a. hebben zich zelf reeds gelijkwideerd.

Inmiddels schijnt de wegwerker H. Leurink te zijn bevorderd tot opzichter want op de commissie vergadering van 20 Juni 1862 heeft hij "als opzichter door gegeven dat L.M. van Gerrevink en G.B. Mulder beide wonende in het Buurschap Wissel," plaggen hebben gestoken op het Laar bij Willem Krijgsman die dit land van de Commissie van Beheer gehuurd heeft". Er wordt proces verbaal opgemaakt en door de Burgemeester opgezonden naar de Arrondissements Rechtbank te Arnhem. De verdachten zijn schuldig verklaard en veroordeeld tot 2 gulden boete elk, plus de kosten van het geding. Onder de bewoners is reeds de nodige deining ontstaan. Er zijn meerdere personen die zich met het werk van de beheerscommissie bemoeien, wat natuurlijk weer de nodige wrijving geeft.

Op 22 April 1868 wordt op een commissie vergadering door G.A. Jonker gesteld dat het beter zou zijn al de gehouden vergaderingen OP- te notuleren. Dit voorstel wordt weer met algemene stemmen aangenomen, "Weer" want in de opgemaakte acte van 25-4-1849 is dit werk als een omschreven taak opgenomen.

Aan G.A. Jonker wordt opgedragen dit samen met H. Witteveen te gaan doen daar de laatste als secretaris dit reeds eerder zou doen. Het salaris wordt vastgesteld op 10 gulden, ieder 5 gulden terwijl de commissieleden voor hun bemoeiingen jaarlijks 2,50 gulden zullen ontvangen. Verder wordt besloten om aan het verzoek van de Dorper en Lohuizer commissie te voldoen om op 24 - 4- in het veen bij Tongeren een scheiding te maken zodat voortaan het consortium niet meer bestaan zal. Op 10 Juni wordt de acte opgemaakt voor deling van de gemeenschappelijke gronden.

Het dorp Epe krijgt + 20 bunder van de weilanden die totaal ongeveer 38 h.a. groot zijn en gelegen langs de Tongerense weg. De waarde wordt geschat op + f 4000,--. Een zelfde hoeveelheid grond krijgt Wissel toegewezen met de zelfde waarde. Ook hierbij zal gewroet van bepaalde zijde het motief zijn geweest.

Op 7-4-1869 wordt op een ledenvergadering de zaak behandeld tegen de heer Ch. de Chavalier van Tongeren, die een gedeelte van 1 bunder grond laat afgraven van het veen langs Tongeren. Men besluit de Heer Leenderts te Apeldoorn om advies te vragen. Op 10-4 besluit men om deze kwestie met de Soeten, werkbaas van Tongeren, te bespreken, om ter besparing van kosten zo mogelijk de zaak in der minne te schikken. De heer Soeten stelt daartoe de eis om een pad over het veen te herstellen voor die gronden, waarvoor hij een contract wil opmaken voor ruiling. Dit voorstel wordt met 3 tegen 1 stem verworpen. G.A. Jonker was voor de andere 3 tegen n.l. G. Slijkhuis, M.v. Essen en H. Witteveen.

Intussen komen de financiën in de knel want in geen 4 of 5 jaar is er geld gevorderd. Er wordt besloten de vordering tot September uit te stellen ten einde ieder in de gelegenheid te stellen het geld tegen die tijd bij elkaar te krijgen. De erfgenamen zullen intussen gemaand worden tot betaling. Verder wordt ook de kwestie van de gronden die gezamenlijk met het dorp en Lohuizen zijn beheerd. De achterstallige pachten dienen nog door Wissel te worden geïnd, van die gronden die reeds gedeeltelijk verkocht zijn.

(hiervan is evenwel weer niets opgenotuleerd)
Ondertussen is er al 20 jaar verschil van mening over het al of niet verkopen van de gemeenschappelijke gronden.

Om de verkoop van de gemeenschappelijke gronden te bevorderen heeft het Rijk in 1845 een 12000 bunder heidevelden voor ontginning aan de gemeenten langs de westkant van de Veluwe aangeboden. De gemeente Epe kreeg 3536 bunder van deze Dominiale heidevelden voor de somma van f 3000,--. Hiervan waren in 10 jaar tijds 1372 bunder verkocht voor de prijs van f 21194,-- aldus Sloet in het tijdschrift voor Staatshuishoudkunde en Statistiek lle deel 1855. Door het Rijk waren n.l. o.a. voorwaarden gesteld dat deze gronden voor verbetering van de landbouw beschikbaar zouden komen. Tegen deze verkopen werd door de bewoners van de buurschappen Epe, Wissel en Emst geprotesteerd. Immers zij hadden ook nog het gebruik van deze gronden aan zich getrokken.

F.Zandstra

Gevangen "Hendrik" nam de benen. +)

Lubbert Hendrix, onderscholt des Ampts Epe relateert mij ondergeschreven schout, dat hij mij op heden den 5 augustus 1765 gelast sijnde om met Hendrik Havercamp, ten huize en herberge van Gerrit Sanders van Lohuyzen in 't Eperdorp, bij de persoon van Hendrik Peters Ramaker, (op heden voor mij schout en gerigtsluyden van 's Heren wegen condschap der waerheuyd gegeven hebbende) te blijven en denselve te observeren tot so lange ik schout van 't huys van voornoemde Hendrik Peters Ramaker, (daer ik mij nae toe stont te begeven), ten mijnen huize zoude geretourneert sijn, dien Hendrik Peters Ramaker aldaer ten huize en herberge voornoemt seyde, (wanneer de persoon van Hendrik Havercamp uit 't gemak om zijn water te maken was gegaen), dat hij moeste gaen pissen; dat hij

onderscholt daerop met denselven is gegaen buyten de deur, en dat Hendrik Peters Ramaker doen date-lick is weggelopen, seggende dat hij nae sijn vrouw moest.

Aldus gerelateert en door mij schout en onderschout getekent op den 5 augustus 1765.

D.Brouwer, schout des Ampts Epe
Lubbert Hendriks.

W.Terwel Vaassen

+) Uit: Criminele Processen voor het Hof,
1765, nr.18.

Brandbrief op de Uilenberg. +)

Op een morgen in het voorjaar van 1800 vinden de bewoners van de boerderij "De Uilenberg" in Vaassen een brief bij een gat in de achterdeur. Men kan dit epistel niet goed lezen en men trekt er de buurt mee in totdat eindelijk iemand hun de inhoud kan meedelen, en welke ik hieronder laat volgen:

"Jan Klomp, die de dogter heft getrouwt van hendrik peters op den uylenberg. Ik hebbe U om gods wijl gevraagd om hier een nagt te rusten met min vrou en drie kinderen, die afgegaan waaren, maar dat kont gij niet doen of dat wout gij niet doen, doen hebben wij buyten moeten liggen en jou naabermensen hebben mij gesezt dat gij het wel hadden kunnen doen, maar nu sult ge mij 25 gulden brengen bij het vonder het schaapspiek genamt onder een plank styef aan het vonder naar jou huys an. Het moet daar weesen den 19 april saavons te ses uur en als gij dat niet en doet sal ik U den roeyen haan door u huis laten kraaien, ik sal niemand noemen, ge wet wel wanner dat het gepassert is en wie dat gewest is, maar als gij dat niet doet of dat gij min wilt laten oppassen dan sal ik daar

niet koomen en dan sal U huis daer eevenwel aan. Nu waarschouwe ik U nog, als ik dat eens voort gedaan haat dan waar ge soo aarm als ik, dan moest gij ook een goet mens aangesproken hebben. Een mens is voor hem alleen niet in de weerelt gekoomen, ik sal U niet weer vraagen en ook niet weer waarschouwen."

De schrijver van de brief heeft geen resultaat gehad. Men heeft geprobeerd door geld op de afgesproken plaats te leggen hem te arresteren, maar een later onderzoek heeft geleerd dat hij met hulp van anderen de benen heeft genomen en vermoedelijk naar Duitsland is verdwenen.

W. Terwel Vaassen

+) Uit: Criminele Processen voor het Hof,
1800, nr. 23.

Epe in vervlogen tijden. II

Ruim honderd jaren geleden behoorde de bevolking van Epe tot de categorie, die men in de oorlog met de naam zelfverzorgers aanduidde. Van Ds Visch, predikant te Epe van 1827 tot 1856, is bekend dat hij een paard en een koe hield en zelfs zijn akkers verzorgde. De koe was bestemd om in de wintermaanden in de vleesbehoefte van het gezin te voorzien. De akkers van de pastorie waren gelegen aan de Wemekamp, daar waar nu de Wemeweg loopt. De naam Wemekamp werd door de bevolking verbasterd in Wevenkamp.

Door de bevolking werd zelf gesponnen, doch het weven geschiedde door plaatselijke wevers. Omstreeks 1880 was er in het dorp slechts 1 bakker, die wittebrood bakte en ook koek en banket verkocht. De overige bakkers bakten rogge- en bruinbrood en zulks in opdracht van anderen. Men bracht het deeg kant en klaar bij hem.

Voor het bakken van een 15 ponds brood ontving de man het bedrag van vier cent. Omstreeks Sint Nicolaas bakten de bakkers speculaas en ander kleingood.

In die tijd waren de meeste winkels kruide-nierswinkels die letterlijk van alles verkochten, goud en zilverwerken, kerkboeken, en niet te vergeten de Deventer almanak.

D.A.Smit

(geput uit oude jaargangen van het "Veluws Nieuws")

Straatnamen in Epe III

Quickbornlaan. De naam herinnert aan een adellijk jachtslot, dat gestaan heeft in, wat nu het Sweerts de Landaspark is. Voor 1492 was het van de heer van Voorst en Keppel, daarna bewoonde de familie van Domselaer het. In 1674 werd het door de franse troepen verwoest. Het werd weer opgebouwd als Amsterdams grachtenhuis. In 1810 is het gesloopt. Daar de resp. eigenaren een dominerende positie in Epe hadden, zal er t.z.t. meer over de Quickborn en haar bewoners in dit blad gepubliceerd moeten worden.

Polweg. Boerderij "De Pol", was de boerderij die bij de Quickborn hoorde en er vlak bij lag, ongeveer waar nu het huis van Ds. de Mooy en de heer Welling staat.

Wildforstlaan. Deze laan loopt naar de bouwhoeve de "Wildforst". De oude hoeve van die naam lag aan de overzijde van de weg, hoek Lohuizerweg-Schotweg. Deze hoeve werd bewoond door de Forster, d.w.z. de jachtopziener van de Quickborn. Deze zeer belangrijke man was de gevolmachtigde van zijn adellijke meesters en was dus behalve jachtopziener, tevens rentmeester.

Lohuizerweg. Deze loopt door de buurschap Lohuizen. Deze kleine buurschap van ca. 10 á 15 huizen lag tussen de "Wildforst" en de Officiersweg en was van het dorp gescheiden door "het gemene veld", dat direct achter de Beekstraat en Hoofdstraat begon, totaan de Lohuizerweg. Hoewel het dus vlak bij het dorp lag, bleef het tot eind 1800 een echte buurschap.

Lohuizerveenweg. Het Lohuizerveen lag achter de buurschap Lohuizen en hoorde er bij. De bewoners van de buurschap Lohuizen mochten hier dus hun turf steken. Behalve hout, was de zelfgestoken turf de brandstof, die veel gebruikt werd. Behalve het Lohuizerveen zijn er nog o.a. het Wisselse en Tongerenseveen.

Dorperveldweg. Hier was het Dorperveld of heide, die door de bewoners van het Dorp gebruikt werd, hetzij om er de schapen te laten grazen, hetzij om er plaggen te steken voor de potstallen of hei te maaien om in de stal te strooien.

Koekenbergweg, is genoemd naar de boerderij "de Koekenberg", maar waar komt deze naam vandaan? +)

Jagtlustweg, loopt ten Z.W. van de Officiersweg, maar "het Jagtlust" ligt aan de andere kant van deze weg. Wie weet hier iets meer van?

Lichttorenweg. Deze naam uit de jongste historie moet wel worden vastgelegd, want de Lichttoren is er niet meer. Voor de tweede wereldoorlog was het nachtvliegen met vliegtuigen een moeilijk karwei. Eind twintigerjaren vloog men op gronddoelen. Daar dit 's nachts niet mogelijk was, heeft men een rij vuurtorens geplaatst, Schiphol, Harderwijk, Epe

en in Twente, in een rechte lijn naar Berlijn. Deze Vuurtoren of Lichttoren stond tussen de huizen Elburgerweg 2 en 4. De weg die er tegenover uitkomt op de Elburgerweg heet nu Lichttorenweg.

Griseeweg. Baron van der Feltz was eigenaar van landerijen in deze buurt. Zijn vrouw was geboren in Grisee (Java) en daaraan dankt deze weg **zijn** naam.

Pelzerpark, genoemd naar het huis de "Pelzerkamp", het park maakte vroeger deel uit van de tuin van dit huis. Helaas is de naam Pelzerkamp voor dit huis niet goed, want het staat op de "Vrijdag"!

Rietberglaan. Deze loopt over de Rietberg, op oude kaarten bekend als Reetberg. De oorsprong van deze naam is mij onbekend. Weet iemand deze?

Volgende keer naar een ander deel van het dorp.

G.S. van Lohuizen.

+) Inderdaad heeft de Gemeente Epe deze weg naar de boerderij genoemd, maar de oorspronkelijke bewoner van "de Koekenberg", de Heer van Blarcum, zal het huis genoemd hebben naar "de Koekenberg", de heuvelrug, uitloper van de Woldberg, waarvan het hoogste punt, de eigenlijke Koekenberg, ligt op het Landgoed Tongeren, in het dennenbos voorbij "West-Raven", aan de zuidzijde van de weg Epe-Tongeren. Waarom dit bescheiden topje "Koekenberg" heet is waarschijnlijk niet meer na te gaan.

J. van Zwijndregt-Rauwenhoff.

M I J L P A L E N
 voor de Geschiedenis van Epe
 II. 1900-1940

- 1901 Doorgangshuis "Beekzicht" geopend.
 1901 (20-5) Oprichting Zwembad "de Klaarbeek"
 (Sinds 1912 "de Wijerd").
 1901 (25-5) Oprichting Eper Bouwmaatschappij.
 1901(24-11) Freules v.d.Feltz schenken
 Lohuizerbosch.
 1903 De R.Katholieken krijgen een zelf-
 standige parochie onder 't patronaat
 van de H.Martinus met Pastoor Bianchi.
 1906-1909 Restauratie Ned.Hervormde Kerk.
 1909(18-11) Tolheffing wordt niet hernieuwd.
 1911(25-4) Oprichting Boerenbond en Landbouw-
 bank.
 1912 (3-9) 25 Jaar bestaan Lokaalspoor
 Koning Willem III (het Loo-Epe).
 1912(23-10) Opening Gemeentewoning, gesticht
 door Ds.J.A.Prins (1888-1917) en
 gebouwd door de Haagse architect
 M.A.van Nieukerken
 1912(30-12) Opening Openbare Leeszaal in de
 Gemeentewoning.
 1913 Oude Pastorie (van Ds.Martinius en
 Ds.Overdorp) afgebroken.
 1914 Nieuwe R.K.kerk (met tweetal torens)
 in gebruik genomen. Het verlaten
 kerkje wordt pakhuis der coöperatie
 van landbouwers.
 1914 Gedenkteken voor Elis.Maria Post op-
 gericht op het plein ten noorden
 van de kerk.
 1917(15-3) Opening van het herstellingsoord
 (voor lichte zenuwpatienten) van
 Zuster Dop. De naam "Brinkgreve"
 wordt vernaderd in "Rozenhof".
 Aldus in gebruik tot 1932.

- 1917 Noodboschwet.
- 1918 Opening "Het Nederlandsch Openlucht-
museum". (Opgericht in 1912 door F.A.
Hoefer, Gem.archivaris te Hattem).
- 1919 Chr.Lanooy (pottenbakker 1880-1948)
vestigt zich in Epe.
- 1919 (28-5) Bos- en heidebrand te Gortel en
Tongeren.
- 1922 Boschwet.
- 1923 (30-4) Buslijn Apeldoorn-Epe begonnen.
- 1924 De eerste ruilverkavelingswet komt
tot stand.
- 1926 (14-8) Afscheid Burgemeester Sweerts de Landas.
- 1926-1938 Burgemeester D.F.J.van Walsem.
- 1927 (18-5) Opening eierhal.
- 1929 Landgoed "De Dellen" komt in bezit van
de Stichting "Geldersch Landschap".
(Gekocht voor f 220.000,-)
- 1930 (10) Buslijn Epe-Zwolle geopend.
- 1931 (1-5) Buslijn Epe-Apeldoorn geopend.
- 1931 (16-6) Buslijn Epe-Nunspeet-Harderwijk
geopend.
- 1931 Katholieke school opgericht.
- 1931 (15-7) Opening brug Katerveer.
- 1933-1958 "Rozenhof" hotel.
- 1934 (16-6) Busdienst Deventer-Epe-Nunspeet
geopend.
- 1934 (1-12) Laatste nachtwacht te Vaassen.
- 1935 (10) Buslijn Epe-Oene-Veessen-Vorchten-
Hattem-Zwolle geopend.
- 1935 (5-10) Gas te Epe
- 1937 Overlijden J.L.J.B. baron Sweerts de
Landas.
- 1938 50-Jarig bestaan der Kon.Ned.Heide-
Maatschappij.

- 1939 Uitvaardiging natuurbeschermings-
verordening door het Provinciaal
bestuur van Gelderland. (Wijst
natuurmonumenten aan. Richt zich
tegen niet-agrarische bebouwing).
- 1939-1954 Burgemeester Mr. I. N. Th. Diepenhorst.
- 1941 (17-2) Brand Watermolen bij de Cannen-
burg te Vaassen.

(wordt vervolgd)

P.E.B.

(Eventuele aanvullingen en verbeteringen
zijn welkom!)

Gelders Oudheidkundig Contact.

In september 1967 is het tien jaar geleden, dat het Contact van Gelderse oudheidkundige Verenigingen en - Musea werd opgericht. Voor de redactie van het GELDERS OUDHEIDKUNDIG CONTACTBERICHT (tijdschrift dezer vereniging, samenwerkend met de Ver. Gelre) is dat jubileum een reden om in ons blad aandacht te vragen voor dit tijdschrift.

Het blad bevat niet alleen nieuws betreffende de vele oudheidkundige verenigingen en musea, die in Gelderland bestaan, maar het houdt ook ieder die belang stelt in de Gelderse historie op de hoogte met wat er in deze provincie op oudheidkundig gebied gedaan wordt.

Artikelen over historische personen en monumenten, boekbesprekingen en -aankondigingen, vermelding van belangrijke historische publicaties in kranten en tijdschriften, een agenda van oudheidkundige evenementen; deze en meer zaken, die ook voor de beroeps-, of amateur-historicus van belang zijn, komen in dit blad, dat voor Nederland uniek genoemd mag worden, aan de orde.

Het Contactbericht, dat vier maal per jaar verschijnt, wordt in een omvang van als regel 32 pagina's gedrukt op prima papier bij de drukkerij De Hoop n.v. te Zutphen. De prijs is slechts f 4,- per jaar. De abonnee ontvangt daarvoor elk kwartaal een fraai geïllustreerd tijdschrift in een aantrekkelijk omslag.

De redactie wordt gevormd door: E.J.Jansen, Hogestraat 7, Dieren, tel. 08330-4692; Jhr. M.V. Beelaerts van Blokland; Drs P.J.Meij en E.J.van Ebbenhorst Tengbergen (eindredacteur).

Het Contactbericht is het officiële orgaan van het in 1957 gestichte Contact van Gelderse oudheidkundige Verenigingen en -Musea. Deze organisatie wil stimulerend werken voor deze verenigingen en musea en de samenwerking bevorderen tussen hen, die de Gelderse historie beoefenen.

Het initiatief werd indertijd genomen door de Oudheidkundige Kring "Rheden-Rozendaal". Het Contact ontwikkelde zich voorspoedig; zo verscheen vanaf het begin het Contactbericht, later ook de museumgids "Gelderland bewaarde...". Jaarlijks wordt een z.g. Contactdag georganiseerd, waar de leden der oudheidkundige verenigingen en oudheidkamers in Gelderland elkaar ontmoeten. Het Provinciaal Bestuur, dat jaarlijks een subsidie van f 25.000,- voor de Gelderse oudheidkamers beschikbaar stelt, maakt bij de verdeling daarvan gebruik van de diensten van een adviescommissie uit dit Contact.

Voor een cursus voor amateur-historici, door het Contact in de voorlaatste winter in Arnhem georganiseerd, bestond veel belangstelling.

E.J.Jansen

Genealogisch onderzoek

Een Harderwijker vissersgeslacht van Eper oorsprong.

- - - - -

Mijn schoonvader Beert Hoeve uit Harderwijk, is een kleinzoon van Beert Riphagen, geb. 3-3-1860 Harderwijk, overl. 15-2-1936 Harderwijk, in leven visser. Toen ik de naam Riphagen in Harderwijk voor het eerst hoorde, dacht ik onmiddellijk aan de Riphagen's in de omgeving van mijn geboorteplaats Vaassen (gem. Epe) doch dit waren bijna allemaal boeren, terwijl die in Harderwijk vissers waren.

Beert Riphagen, voornoemd, was een zoon van: Gerrit Riphagen, geb. 14-7-1834 Harderwijk en Elisabeth Hendrika Bruinink, geb. 24-5-1832 Harderwijk. Deze Gerrit Riphagen was ook visser en van hem is ook zijn signalement bekend:

Lengte 1 el 610 strepen

aangezigt: ovaal ; voorhoofd: hoog

oogen: blaauw ; neus: breed

mond: breed ; kin: rond

haar: bruin ; wenkbr. bruin

Gerrit Riphagen is weer een zoon van: Beert Riphagen, geb. 14-2-1773 Doornspijk en Aaltje Klaassen Schaftenaar, geb. 10-5-1790 Harderwijk. De geboortedatum en -plaats van Beert Riphagen was eerst niet te vinden, daar deze niet in de akte van overlijden op 22-3-1855 te Harderwijk stond. Slechts zijn leeftijd van 84 jaar, beroep: visser echtgenoot van Aaltjen Schaftenaar, en zoon van: Aart Riphagen en Evertje Eerlam. In het Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag, vond ik in de fiches-collectie op de Gelderse huwelijken voor 1800, te Harderwijk geen enkele Riphagen vermeld, wel echter te Epe. Vermeld was: Riphagen, Aart Jacobs. trouw 1793

13 oct - 10 nov te Epe, wed.nr. van Erlands, Beerts.
X Janna Jans, beide geb en wonende alhier.

De naam van zijn eerste vrouw had zeer veel gemeen met de naam van de vrouw van Aart Riphagen in Harderwijk. Mijn belangstelling was gewekt. Hierna nam ik contact op met de Heer C. Hamoen in Bodegraven, welke getrouwd bleek te zijn met een telg van het Eper geslacht Riphagen, afkomstig van oorsprong van "Het Hoge Wold" te Nijbroek. Doch de aansluiting was nog niet te vinden. In het Rijksarchief in Gelderland te Arnhem had ik het geluk de trouwakte te vinden van Beert Riphagen, op 30-8-1811 te Harderwijk, weduwnaar van Janna van den Berg, overl. 26-1-1810 Harderwijk. Hij is dan 37 jaar, zoon van Aart Riphagen en Eland Beersens, beiden overleden. Bijlagen: Extract, uit het doodboek van de gemeente van Epe van het jaar 1803, overl. 31-10-1803 in Lohuizen, den 3de nov. begraven, Aart Riphagen, laat vrouw en kinderen na.

Extract, uit het doopboek van de mairie van Doornspijk Anno 1773, den 14 februari is in Doornspijk geboren, Beert, zoon van: Aert Jacobsen en Eerlandt Beerds.

Extract, uit het doodboek van de gemeente van Doornspijk, 1786, op 17 februari is overleden, Eland beertsen, huisvrouw van Aart Riphagen, en den 23 daaraanvolgende begraven, nalatende man en kinderen.

Verder was aanwezig het volgende:

Wij vrederechter van het kanton Harderwijk, certificeeren bij deze, dat daar het kind van Baarend Riphagen en wijlen Johanna van den Berg, ingevolge acte roying van Directeuren van het weeshuis te Elburg, in het weeshuis te Elburg zal worden opgevoed, er geen afgoeding plaats behoort te hebben, zijnde het kind onder publiek gezag. d.d. 8-8-1811.

Op 30-8-1811 trouwde Beert Riphagen met: Aaltje,

geb. 10-5-1790 te Harderwijk, als dochter van:
Klaas Gerritsen, Mr. Kleermaker, en Jannetje
Stronkhorst.

Aan het einde van mijn relaas wil ik iedereen
vragen, om mij te schrijven, als hij of zij nieuwe
gegevens voor mij heeft, omtrent
Aart Riphagen, overl. 31-10-1803 te Epe
in de buurtschap Lohuizen, zoon van Jacob.

Delft, 10-4-1967 Poptahof-Zuid 719
Albert Veldhuis Hzn.

Lezingen

"Ons volk zoals het zingt en vertelt"
door Dr. Tj.W.R.de Haan

Vrijdagavond, 10 februari, hield dr. Tj.W.R.
de Haan, hoofdredacteur van "Neerlands Volks-
leven" (Wassenaar), een inleiding onder de titel
"Ons volk zoals het zingt en vertelt", voor de
historische vereniging "Ampt Epe", in hotel
"De Posthoorn".

De inleider begon met zijn mening over de
zijns inziens ideele dorpsmonografie ten beste
te geven, die naar hij hoopte binnen niet al te
lange tijd ook over Epe geschreven zal worden.
De geschiedenis van eeuwen zal daarin beknopt
behandeld kunnen worden, en men hoede zich daar-
bij voor een overmaat van dorre feiten en wijd-
loopige theorieën. Het volksleven van het dorp
dient nummer één te zijn - de wijze waarop de
boeren, burgers en arbeiders reilden en zeilden,
op hoogtijden en in het dagelijks leven. Uit het
oud archief, voornamelijk een aktenverzameling,
zal dit nauwelijks geput kunnen worden. Men zal
rond moeten gaan en zijn oor te luisteren leggen
bij in de streek wortelende bejaarden, die graag
over vroeger vertellen.

Uit hun verhalen kan men dan na enige tijd een kleurig relaas samenstellen over het dorpsleven, zoals het vóór de alles vervlakkende verstedelijking is geweest. Onlangs ervoer de spreker op verheugende wijze het sterke effect van zo'n historische en volkskundige publikatie op een breder publiek, dan dat van de opgeleide specialisten. Even vóór Sinterklaas verscheen onder zijn redactie een rijk geïllustreerd boek over het voormalige Schoten (600 inwoners), thans Haarlem-Noord (75.000 inwoners).

Het volkskundig element boeit de gemiddelde lezer méér dan een opsomming van genealogieën, Schoutenlijsten en overdrachten. Temeer is dit het geval, nu het volksleven allerwegen zijn lokale kleur verliest en het zelf-doen door fabrieksprodukten wordt vervangen: de "koude" bakker is zo'n normaal verschijnsel, dat wie zelf bakt, zich als "warme" bakker bij bewust kopende klanten aanbeveelt.

In de achttiende eeuw, tijd van rationalisatie en salonbeschaving, ontstond het verlangen naar eenvoud en waarachtigheid, dat als vanzelf naar belangstelling en bewondering voor de volkscultuur leidde. Rousseau wilde terugkeren naar "de natuur" en beschouwde de mens-die-nadenkt als een "bedorven dier". Zo bevruchtte hij de geesten en legde hij principieel mede de grondslag voor volkskundige verzamelarbeid van tijdgenoten en lateren. Men mag denken aan de Engels-Schotse balladenbundel van Bisschop Percy, aan de "stemmen der volkeren" van Herder, aan "Des Knaben Wunderhorn" van Arnim en Brentano. Werkers van de eerste rang waren de gebroeders Grimm, bij ieder kind nog bekend om hun voor huiselijk gebruik smaakvol bijgevijsde sprookjesbundel.

Ook in de Nederlanden werd de volkskunde al spoedig beoefend. Pioniers zijn Jacob van Lennep en Jan ter Gouw, de schoolmeester uit Amsterdam. Toch heeft Nederland op dit gebied nog veelszins

een achterstand o.a. blijkende uit het feit dat alleen de R.K. Universiteit te Nijmegen een lectoraat volkskunde bezit, vervuld door dr Winand Roukens.

Ter afronding van zijn vertoog las de inleider een Veluws nummer "Kännechien, rol" uit zijn "Nederlandse Volkssprookjes" voor. Ook kwamen enkele volksliederen aan de orde en de wijze waarop deze voor radio e.d. ten gehore kunnen worden gebracht. Een populaire "close harmony group" te onzent "The Shepherds", verdween daarbij in het niet vergeleken bij Ewan Mac-Coll, die in zijn doorleefde weergave van negentiende-eeuwse arbeidsliederen op een treffende wijze de werkelijkheid benadert.

A.J.V.

Boekaankondiging

In de reeks verslagen van landbouwkundige onderzoeken - uitgegeven door het Centrum voor landbouwpublicaties en landbouwdocumentatie - verscheen als nr.680 Terreinverkenning voor de agrarisch-sociale voorlichting in het gebied Epe-Heerde. Doel van het onderzoek was het verschaffen van gegevens, die kunnen dienen om tot een goede programmering te komen van een voorlichtingscampagne in het kader van een streekverbeteringsactie. Daarnaast moest het onderzoek kunnen dienen als uitgangspunt voor een onderzoek naar het effect van voorlichting na verloop van enkele jaren.

De basis hiervan was een nota, waarin de doeleinden van de agrarisch-sociale voorlichting nauwkeurig waren omschreven. Om het terrein van het onderzoek te kunnen overzien werd het in de nota omschreven werkterrein teruggebracht tot zeven thema's waarover voorlichting gegeven

zou kunnen worden. Het zijn:
 beroeps- en schoolkeuze,
 samenwonen van ouders en kinderen,
 werktijd en werktijdverkorting,
 verhouding tussen gezin en bedrijf,
 het kleine bedrijf,
 verhouding tussen boeren en standsorganisaties,
 boer en landbouwschap.

Met behulp van een schaaltechniek werd de houding van 374 ondervraagden ten opzichte van de normen van de agrarisch-sociale voorlichting met betrekking tot deze zeven thema's vastgesteld.

J.A.Vegter

Berichten

STICHTING BEHOUD

De "Stichting Behoud" houdt een tentoonstelling van tekeningen, foto's en kaarten van Oud-Epe, -Vaassen, -Oene en -Emst in de boerderij de "Hagedoorns Plaatse" van mei tot september. Zoveel mogelijk zijn er de bekende tekeningen van Visser (omstr.1850) van de verschillende plaatsen in de omtrek, enkele schilderijen en veel ansichtkaarten. Ook afdrukken van de negatieven van J.Scholten uit het begin van deze eeuw zijn er te zien.

Wij raden u aan er een bezoek te brengen. De tijden van openstelling zullen in het Veluws Nieuws gepubliceerd worden.

 In oktober 1967 wordt in het Stedelijk Museum te Zutphen het 10-jarig bestaan van het Gelders Oudheidkundig Contact gevierd, o.m. met de opening van een tentoonstelling "Schatten uit Gelderse Musea". Uit ieder Gelders museum wordt daar een voorwerp geëxposeerd. Dat belooft een bijzondere tentoonstelling te worden!

E.J.J.

Bij N.V. Drukkerij Hooiberg - Epe
zal binnenkort verschijnen een nieuwe

GIDS VOOR EPE

geschreven door de heer J. Tritten, oud-hoofd-
redacteur van Veluws Nieuws, geïllustreerd met
talrijke foto's en voorzien van een overzichtelijke
plattegrond.

De gids zal een uitvoerige opsomming geven
van kerken, verenigingen, openstellingsuren
openbare instellingen, enz.

Deze handzame pocketuitgave zal verkrijgbaar
zijn bij de plaatselijke boekhandels, kiosken,
de V.V.V., enz.

- - - - -

De rijksarchivaris in Gelderland, P.J. Meij,
meldt ons, dat het Rijksarchief in Gelderland
(tel. 08300 - 20148) over enige maanden
gevestigd zal worden in het nieuwe gebouw
Markt 1 te Arnhem.

In verband met de verhuizing is met ingang van
24 april 1967 tot nader te bepalen datum:

de studiezaal voor bezoekers gesloten;
er geen gelegenheid archiefstukken naar
elders uit te lenen;

het niet mogelijk verzoeken om inlich-
tingen schriftelijk of mondeling te
beantwoorden.

- - - - -

Oproep uit het tijdschrift "Volkszang" van
maart-april 1967.

Dit tijdschrift zoekt gegevens over leven en
werk van Jan van Riemsdijk, de liedjeszanger
uit Heerde. De redactie schrijft o.a.:

"Wij bezitten zijn jubileum-uitgave, 12½ jaar
Veluwsch-Dichter-Zanger, helaas zonder muziek.
Wie kan ons gerieven? Iets voor de historische
kring Amt Epe?"

I N H O U D

	blz.
De geschiedenis van de omgeving van Epe IV. door C.Stork	2
Marken en Buurschappen (vervolg, 10). door F.Zandstra	5
Gevangen "Hendrik" nam de benen. door W.Terwel	8
Brandbrief op de Uilenberg. door W.Terwel	9
Epe in vervlogen tijden II. door D.A.Smit	10
Straatnamen in Epe III. door G.S.van Lohuizen en J.van Zwijndregt-Rauwenhoff	11
Mijlpalen voor de Geschiedenis van Epe, II. 1900-1940 samengesteld door P.E.Berkhout	14
Gelders Oudheidkundig Contact. door E.J.Jansen	16
Genealogisch onderzoek. Geslacht Riphagen. door A.Veldhuis	18
Lezingen. "Ons volk zoals het zingt en vertelt", door Dr. Tj.W.R.de Haan. Verslag van A.J.Veninga	20
Boekaankondiging. Terreinverkenning voor de agrarisch-sociale voorlichting in het gebied Epe-Heerde. door J.A.Vegter	22
Berichten: Tentoonstelling Stichting "Behoud"	23
Tentoonstelling "Schatten uit Gelderse Musea"	23
"Gids voor Epe"	24
Rijksarchief in Arnhem tijdelijk gesloten	24
Oproep om gegevens over leven en werk van Jan van Riemsdijk	24

